

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์

การจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ปี 2562

1. บทนำ

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2558 กำหนดให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง กรมชลประทาน จัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินขึ้น ซึ่งการจัดทำได้มีการเชื่อมโยงแผนแม่บทฯ กับนโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ รวมถึงนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น พื้นที่การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นต้น โดยแผนแม่บทฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ และที่ดินของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกษตรกร ได้มีโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านการเกษตรที่ดี ประกอบด้วย คูส่งน้ำ คูระบายน้ำ และทางลำเลียง รวมทั้งได้รับเอกสารสิทธิ์ใหม่ และเพื่อยกระดับรายได้สุทธิจากการผลิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยศูนย์ประเมินผล เห็นถึงความสำคัญของโครงการในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรมและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และเป็นกิจกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ปี 2562 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และประเมินความเป็นไปได้ในการใช้การจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2. ผลการประเมิน มีดังนี้

2.1 บริบท (Context)

2.1.1 สภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L เป็นพื้นที่รับน้ำบริเวณแนวคลองส่งน้ำสาย 4L-5L-2L เดิมเกษตรกรอาศัยใช้น้ำจากการปล่อยลงลำรางสาธารณะที่ผ่านแปลง ซึ่งเป็นลำรางดินที่ไม่สม่ำเสมอ บางจุดลึกบางจุดตื้น และมีจุดรั่วไหลทำให้เกิดการสูญเสียน้ำค่อนข้างสูงกว่าเกษตรกรรายที่อยู่ท้ายน้ำจะใช้ประโยชน์ได้ต้องใช้เวลาานหรือบางครั้งอาจไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้งานน้ำในพื้นที่มาอย่างยาวนานระหว่างเจ้าของแปลงที่อยู่ต้นน้ำ และเจ้าของแปลงที่อยู่ท้ายน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำไร่อ้อยโรงงานเป็นหลัก มีบางส่วนทำนาปีและนาปรังหากมีน้ำในลำรางเพียงพอ

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 พื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำหลากในฤดูฝน เกษตรกรทำนาปีและนาปรัง โดยใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายหลัก โดยเกษตรกรต้องสูบน้ำเข้านาจากคลองสายหลักเข้าสู่คลองสายรอง และสูบน้ำเข้าสู่แปลงนา อาจจะต้องสูบน้ำประมาณ 2-3 ทอดกว่าจะถึงแปลงนา ทำให้ต้นทุนในการทำนาในส่วนของการสูบน้ำเข้านาค่อนข้างสูง ลักษณะรูปแปลงนาของเกษตรกรเป็นแปลงขนาดเล็ก

และไม่เป็นระเบียบ ยากต่อการเข้าถึงแปลงนา ในบางครั้งต้องสูบน้ำผ่านนาผู้อื่น ใช้ทางลำเลียงผ่านแปลงข้างเคียง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำ การเข้าออกแปลงนา รวมถึงการระบายน้ำออกจากแปลงอีกด้วย

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ในพื้นที่โครงการ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ไม่ราบเรียบ ร่องน้ำสลับเนินเขา ทำให้ไม่สามารถจัดระบบการกระจายน้ำแบบคูส่งน้ำเข้าพื้นที่ได้ ต้องใช้ระบบท่อส่งเพื่อส่งน้ำเข้าแปลงเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง โดยในพื้นที่ที่มีการปลูกไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เป็นหลัก เดิมเกษตรกรใช้น้ำจากลำรางสาธารณะ ที่ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ดำเนินการส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ โดยใช้ระบบท่อหลักเพื่อเติมน้ำเข้าสู่ลำรางสาธารณะอยู่แล้ว ทางเกษตรกรเห็นว่ามีปริมาณน้ำเพียงพอที่จะส่งเข้าสู่แปลงของเกษตรกรโดยตรงได้ จึงได้ขอสนับสนุนระบบการกระจายน้ำระบบท่อที่เข้าถึงแปลงของเกษตรกร ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการเดิม

2.1.2 การดำเนินการในแต่ละโครงการ

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

ในพื้นที่ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี มีการจัดระบบชลประทานจากทางน้ำชลประทานไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรมได้อย่างทั่วถึง การจัดการน้ำชลประทานในไร่นารูปแบบคูส่งน้ำตาดคอนกรีตวางแนวลัดเลาะ ไปตามแนวเขตแปลงกรรมสิทธิ์ และเข้าถึงทุกแปลง ซึ่งจะช่วยให้การแพร่กระจายของน้ำจากตัวคลองส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดำเนินการก่อสร้างคูส่งน้ำและอาคารประกอบ เพื่อการแพร่กระจายน้ำจากคลอง 4L-5L-2L ให้ทั่วถึงทุกแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

ในพื้นที่ตำบลหัวเขา อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการจัดรูปที่ดินแบบสมบูรณ์แบบ (Intensive) ที่มีรูปแบบการจัดการน้ำชลประทานในไร่นาแบบมีคูส่งน้ำ ระบายน้ำ ถนนหรือทางขนส่ง ที่มีลักษณะเป็นแนวตรงผ่านทุกแปลง มีความอิสระในการใช้ประโยชน์ และมีการจัดรูปที่ดินใหม่ทั้งหมด เนื่องจากที่ดินแปลงเดิมมีขนาดเล็กและไม่เป็นระเบียบ จึงต้องมีการจัดรูปที่ดินใหม่ทั้งระบบ มีการปรับระดับพื้นดินภายในแปลงให้เหมาะสมและสม่ำเสมอ และออกโฉนดใหม่ทั้งหมด โครงการได้ดำเนินการก่อสร้างคูส่งน้ำพร้อมตาดคอนกรีต ระบายน้ำ อาคารประกอบ พร้อมทางลำเลียง และดำเนินการจัดรูปแปลงกรรมสิทธิ์และปรับระดับพื้นดินในพื้นที่แปลง

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

ในพื้นที่ตำบลวังห้ว อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยการดำเนินการก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำและอาคารประกอบ เพื่อการแพร่กระจายน้ำ จากท่อส่งน้ำสายหลัก ให้เข้าถึงทุกแปลงเพาะปลูกของเกษตรกรเป็นการจัดระบบชลประทานจากท่อส่งน้ำชลประทานสายหลักไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรได้อย่างทั่วถึง โดยการจัดการน้ำชลประทานในไร่นาแบบท่อส่งน้ำลัดเลาะไปตามแนวทางสาธารณะและแนวเขตแปลงกรรมสิทธิ์เข้าถึงทุกแปลง ซึ่งจะช่วยให้การแพร่กระจายของน้ำจากตัวท่อส่งน้ำหลักไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้โดยตรงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยลดการสูญเสียอีกด้วย

2.2 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

งบประมาณและบุคลากร

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L มีกิจกรรมตามเป้าหมายของโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 13,700,000 บาท เบิกจ่ายได้ 13,700,000 บาท ครบตามเป้าหมาย ด้านเจ้าหน้าที่ที่มีความเพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการ

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 มีกิจกรรมตามเป้าหมายของโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 20,850,000 บาท งบประมาณที่สามารถเบิกจ่ายได้ 20,849,239 บาท คิดเป็นร้อยละ 99.99 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ด้านเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการมีความเพียงพอในการดำเนินงาน

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายของโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 10,038,000 บาท สามารถเบิกจ่ายได้ 10,037,956 บาท ร้อยละ 99.99 ของเป้าหมาย โดยมีเจ้าหน้าที่เพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการ

2.3 กระบวนการ (Process)

2.3.1 การดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ในการดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การดำเนินการก่อสร้างที่สำนักงานจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมที่รับผิดชอบ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ทั้ง 3 โครงการ

2.3.2 กระบวนการในการออกเอกสารสิทธิ์

ดำเนินการในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ใหม่ให้แก่เกษตรกร ยังไม่มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 กระบวนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

พื้นที่ดำเนินการทั้ง 3 แห่ง มีกระบวนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นอย่างเหมาะสม โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมบริหารจัดการน้ำ โดยแบ่งกลุ่มแยกตามคูสายย่อยที่ผ่านพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อให้การบริหารจัดการได้อย่างทั่วถึงและทันเวลา

2.3.4 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- 1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

การจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำเพื่อชี้แจงระยะเวลาในการปล่อยน้ำเข้าคลองสายหลัก และการจัดสรรน้ำในพื้นที่ เพื่อการวางแผนร่วมกันในการจัดสรรน้ำ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเป็นหัวหน้าคูเพื่อดูแลคูแต่ละสาย ให้มีการใช้น้ำได้อย่างทั่วถึง ในแต่ละรอบเวรการส่งน้ำ

- 2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

มีการจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำ เจ้าหน้าที่จัดระบบน้ำในพื้นที่เพื่อการวางแผนร่วมกันในการจัดสรรน้ำในแต่ละปี มีการกำหนดผู้รับผิดชอบดูแลคูส่งน้ำแต่ละสายในการบริหารจัดการน้ำ ร่วมกับสมาชิกในคูส่งน้ำแต่ละสาย และมีการร่วมกันดูแลรักษาคูส่งน้ำ คูทิ้งน้ำ และทางลำเลียงเข้าสู่แปลงนา เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

- 3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

กลุ่มผู้ใช้น้ำได้มีการจัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำ เจ้าหน้าที่จัดระบบน้ำในพื้นที่ เพื่อการวางแผนร่วมกันในการจัดสรรน้ำในแต่ละปี มีการกำหนดคณะกรรมการผู้รับผิดชอบดูแลท่อส่งน้ำแต่ละสาย เพื่อดูแลการจัดสรรน้ำให้เกษตรกร พร้อมรับแจ้งและแก้ไขปัญหาที่เกิดกับท่อส่งน้ำ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับสมาชิกในแต่ละสาย

2.4 ผลผลิต (Outputs)

2.4.1 จำนวนพื้นที่ที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ

- 1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

พื้นที่จัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ดำเนินการได้ 1,455 ไร่ ร้อยละ 97.00 ของเป้าหมาย 1,500 ไร่ ก่อสร้างคูส่งน้ำตาดคอนกรีตได้ยาว 9,460 เมตร ร้อยละ 94.60 ของเป้าหมาย

- 2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

ดำเนินการได้ 1,266 ไร่ ร้อยละ 91.08 ของเป้าหมาย 1,390 ไร่ ดำเนินการก่อสร้างคูส่งน้ำตาดคอนกรีตได้ความยาว 6,936 เมตร ก่อสร้างคูระบายน้ำได้ความยาว 6,512 เมตร ผลการดำเนินการได้ต่ำกว่าเป้าหมาย เนื่องจากเกษตรกรเจ้าของที่ดินในแปลงที่ตั้งอยู่ส่วนท้ายของโครงการเปลี่ยนใจไม่ให้นำดำเนินการในพื้นที่

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

พื้นที่จัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ดำเนินการได้ 2,176 ไร่ ร้อยละ 108.80 ของเป้าหมาย 2,000 ไร่ ดำเนินการก่อสร้างท่อส่งน้ำได้ความยาว 8,733 เมตร ครอบคลุมเป้าหมาย

2.4.2 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 97 ราย ร้อยละ 167 ของเป้าหมาย 58 ราย

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 103 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 113 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย

2.4.3 กลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 กลุ่ม เพื่อดูแลจัดการน้ำ โดยเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่เดิมแล้วทุกราย หลังมีการจัดตั้งกลุ่มและมีการอบรมเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกราย โดยแยกกลุ่มย่อยตามสายคูที่ผ่านแปลงของเกษตรกร 5 สาย

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 กลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีการจัดตั้งมีจำนวน 1 กลุ่ม ในการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานและจัดการรอบเวรในการใช้น้ำ โดยเกษตรกรทุกรายเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการที่เดิม มีเกษตรกรเป็นสมาชิกร้อยละ 54 เท่านั้น และเกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของกลุ่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 37 จากเดิมเข้าร่วมกิจกรรมที่ร้อยละ 47 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 83 ในกิจกรรมการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ การร่วมดูแลรักษา ระบบชลประทาน และร่วมในการจัดสรรการใช้น้ำ

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีการจัดตั้งมีจำนวน 1 กลุ่ม เพื่อดูแลจัดการน้ำ โดยเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่เดิมแล้วทุกราย หลังมีการจัดตั้งกลุ่มและมีการอบรมเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกราย

2.4.4 พื้นที่ที่ได้รับน้ำทั่วถึง

- 1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L
พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นถึงการมีโครงการ สามารถทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น ในเรื่องของการมีน้ำใช้ทั่วถึงเพิ่มขึ้นร้อยละ 21 จากเดิมอยู่ที่ร้อยละ 79 เป็นทั่วถึงทุกราย
- 2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3
เปรียบเทียบก่อนและหลังมีการดำเนินโครงการ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นถึงการมีโครงการสามารถทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น ในเรื่องของการทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีน้ำใช้ทั่วถึงเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 จากเดิมที่ร้อยละ 48 เป็นร้อยละ 98 ของเกษตรกรทั้งหมด
- 3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์
พื้นที่ได้รับน้ำของเกษตรกร เปรียบเทียบก่อนและหลังมีการดำเนินโครงการ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นถึงการมีโครงการสามารถทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น ในเรื่องของการมีน้ำใช้ทั่วถึงเพิ่มขึ้นร้อยละ 21 จากเดิมที่ร้อยละ 73 เป็นร้อยละ 94 ของเกษตรกรทั้งหมด

2.4.5 พื้นที่ของเกษตรกรที่ระบายน้ำได้โดยตรง

พื้นที่ของเกษตรกรในพื้นที่การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 ที่มีการก่อสร้างคูระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำส่วนเกินลงสู่คูระบายน้ำได้โดยตรง เกษตรกรมีการระบายน้ำลงสู่คูระบายน้ำได้โดยตรงเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากเดิมที่ร้อยละ 72 เป็นร้อยละ 92 ของเกษตรกรทั้งหมด จากเดิมที่ต้องระบายน้ำผ่านแปลงนาข้างเคียง

2.4.6 เกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร

- 1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L
พบว่า ก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 40 ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการแล้ว ไม่มีเกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในพื้นที่โครงการ
- 2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 พบว่า ก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 44 ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่มีเกษตรกร ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำลดลงเหลือร้อยละ 4
- 3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ พบว่า ก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 77 ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่เกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำลดลงเหลือร้อยละ 6

2.4.7 เกษตรกรที่มีปัญหาน้ำท่วมในแปลง

เกษตรกรในพื้นที่การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 มีปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่แปลง ก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 8 ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลงทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ พบว่า เกษตรกรที่ประสบปัญหา น้ำท่วมแปลงทำการเกษตรลดลงเหลือร้อยละ 2

2.4.8 เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จากการใช้ทางล่ำเลียง

การใช้ประโยชน์ทางล่ำเลียงการจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 มีการใช้ประโยชน์ทางล่ำเลียงเพื่อขนส่งปัจจัยการผลิต/ผลผลิต และการสัญจร เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 จากเดิมที่ร้อยละ 88 เป็นร้อยละ 100 ของเกษตรกรทั้งหมด

2.5 ผลกระทบ (Impact)

2.5.1 รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร

- 1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

รายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรที่ได้รับจากการผลิตอ้อยโรงงานลดลงเฉลี่ย 357 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 7,548 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 7,191 บาทต่อไร่ ในขณะที่ รายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรจากการผลิตข้าวนาปีเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2,032 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 1,166 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,198 บาทต่อไร่ และรายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรจากการผลิตข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1,283 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 804 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 2,087 บาทต่อไร่

- 2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

รายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรจากการผลิตข้าวนาปีเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 834 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 5,344 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 6,178 บาทต่อไร่ และรายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรจากการผลิตข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 903 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 5,268 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 6,171 บาทต่อไร่

- 3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

รายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรจากการผลิตทุเรียนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 37,410 บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 47,740 บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 85,150 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	ก่อน มีโครงการ	หลัง มีโครงการ	เพิ่มขึ้น / ลดลง
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L			
- อ้อยโรงงาน	7,548	7,191	- 357
- ข้าวนาปี	1,166	3,198	+ 2,032
- ข้าวนาปรัง	804	2,087	+ 1,283
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3			
- ข้าวนาปี	5,344	6,178	+ 834
- ข้าวนาปรัง	5,268	6,171	+ 903
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์			
- ทูเรียน	47,740	85,150	+ 37,410

สรุปได้ว่า จากข้อมูลรายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกรในพื้นที่โครงการเป็นรายได้ที่เกิดจากปริมาณผลผลิตของเกษตรกรที่ได้รับแล้วสามารถนำไปจำหน่ายได้ก่อให้เกิดรายได้ เนื่องด้วยราคาที่ได้รับนั้นมีความผันผวนในแต่ละชนิดสินค้า ทำให้การนำรายได้มาวัดผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการอาจสะท้อนได้ไม่ชัดเจนและอาจส่งผลกระทบกันข้ามกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ได้แก่

ผลกระทบของราคาผลผลิตในทางลบ ในพื้นที่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีปริมาณผลผลิตที่ได้รับไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก แต่เนื่องจากราคาอ้อยขึ้นตันที่ลดลงอย่างมากจากเดิม ต้นละ 800-1,000 บาท ลดลงมาเหลือเพียง ต้นละ 400-800 บาท เท่านั้น ซึ่งราคาที่ลดลงกว่าร้อยละ 50 ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรลดลงกว่าที่เคยได้รับในปีที่ผ่านมา

ผลกระทบของราคาผลผลิตในทางบวก ในพื้นที่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ที่เกษตรกรมีการปลูกทุเรียนเป็นส่วนใหญ่ ที่ราคาผลผลิตทุเรียนที่เกษตรกรขายได้อยู่ในระดับสูง โดยราคาเพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ย 60 บาทต่อกิโลกรัม เป็นเฉลี่ย 90 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งราคาที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 30 ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรในทางที่ดีขึ้น

จากสองกรณีดังกล่าวข้างต้น ทำให้การใช้รายได้ที่เกิดจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการมาวัดความสำเร็จของโครงการ อาจทำให้เกิดความเอนเอียงไปได้ทั้งสองทาง ดังนั้นการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการจึงต้องมีการพิจารณาจากหลายปัจจัยมากขึ้นเพื่อให้สะท้อนผลของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.2 เกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตไปจากเดิม

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

ในพื้นที่โครงการฯ เกษตรกรเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกอ้อยมาทำนามากขึ้น เนื่องจากราคาอ้อยที่ตกต่ำ และมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการทำนาของเกษตรกร

ภาพพื้นที่ปรับเปลี่ยนจากแปลงปลูกอ้อยโรงงานเป็นนาข้าว

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

ในพื้นที่โครงการฯ ไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปจากเดิม ยังคงทำการผลิตข้าวนาปี และข้าวนาปรัง เต็มพื้นที่โครงการฯ

ภาพพื้นที่แปลงนาในพื้นที่โครงการฯ ที่ทำการเพาะปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

ในพื้นที่โครงการเดิมมีเกษตรกรที่ปลูกทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมัน เริ่มมีการตัดโค่นยางพาราและปาล์มน้ำมัน โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อปลูกทุเรียน ที่มีราคาสูง และพื้นที่มีระบบน้ำที่สมบูรณ์

ภาพพื้นที่ปรับเปลี่ยนจากแปลงปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันเป็นแปลงปลูกทุเรียน

2.5.3 การดำเนินการในรูปแบบกลุ่ม (กลุ่มเกษตรกร/ แปลงใหญ่/ วิสาหกิจชุมชน/ สหกรณ์)

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L ไม่มีการดำเนินการในรูปแบบกลุ่ม

2) มีการดำเนินกิจกรรมนี้ ในพื้นที่การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 ผู้นำกลุ่มมีแนวคิดในการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมและพื้นที่โครงการส่วนที่ 1 และ 2 มีการดำเนินการในรูปแบบแปลงใหญ่แล้ว ทางกลุ่มจึงมีแผนดำเนินการเช่นกัน

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่รวมตัวเป็นกลุ่มทุเรียนแปลงใหญ่ โดยมีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมการรวมกลุ่ม รวมถึงการพัฒนาการผลิตในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ผลผลิตที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ เป็นต้น

2.5.4 เกษตรกรที่มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำในพื้นที่โครงการฯ/การระบายน้ำในแปลง

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L เกษตรกรมีปัญหาขัดแย้งเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรลดลง เกษตรกรทุกรายเห็นว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำทำการเกษตรลงได้

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 เกษตรกรมีปัญหาขัดแย้งเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรลดลง โดยเกษตรกรเห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำทำการเกษตรลงได้ และพื้นที่ของเกษตรกรที่สามารถระบายน้ำลงสู่ระบายน้ำได้โดยตรง เกษตรกรมีการระบายน้ำลงสู่ระบายน้ำได้โดยตรงเพิ่มขึ้นร้อยละ 57 จากเดิมที่ร้อยละ 34 เป็นร้อยละ 91 ของเกษตรกรทั้งหมด จากเดิมที่ต้องระบายน้ำผ่านแปลงนาข้างเคียง

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

เกษตรกรมีปัญหาขัดแย้งเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรลดลง เกษตรกรร้อยละ 95 เห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำทำการเกษตรลงได้

2.5.5 เกษตรกรในพื้นที่มีกิจกรรมทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

เกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 26 เห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการแล้วสามารถสร้างงานโดยการทำกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ได้มากขึ้น

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

เกษตรกรร้อยละ 39 เห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการฯ แล้ว เกษตรกรสามารถสร้างงานโดยการทำกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ได้มากขึ้น

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

เกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 78 เห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการฯ แล้วสามารถสร้างงานทางการเกษตรในพื้นที่ได้มากขึ้น เนื่องจาก หากราคาทุเรียนอยู่ในระดับสูง มีน้ำเพียงพอ จะทำให้เกษตรกรจะทำการดูแลสวนทุเรียนได้เต็มที่ และสร้างกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่มากขึ้น

2.5.6 เกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องการเข้าออกแปลงนา

การก่อสร้างทางลำเลียงในพื้นที่ การจัดรูปที่ดินโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 เกษตรกรร้อยละ 98 เห็นว่าหลังจากมีการดำเนินโครงการฯ ที่มีการสร้างทางลำเลียงเข้าสู่แปลงของเกษตรกรครบทุกแปลงแล้ว ทำให้ปัญหาในการลำเลียงผ่านแปลงข้างเคียงลดลง เพราะมีทางลำเลียงเข้าถึงทุกแปลง

2.6 ประสิทธิภาพ (Effectiveness)

2.6.1 ผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกอ้อยโรงงานมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง 373 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากเป็นอ้อยที่อยู่ในช่วงต่อที่ 3 - 4 ประกอบกับราคาอ้อยโรงงานในปีที่ผ่านมาไม่ดี ทำให้เกษตรกรบางส่วนดูแลแปลงปลูกไม่เต็มที่เท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกข้าวมีผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น โดยในข้าวนาปี ผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 80 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 17 กิโลกรัมต่อไร่ ในข้าวนาปรัง

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 เกษตรกรในพื้นที่ทำการผลิตข้าว 2 รอบต่อปี โดยผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 16 กิโลกรัมต่อไร่ และเพิ่มขึ้นกว่า 38 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อเกษตรกรทำการผลิตข้าวในฤดูนาปรัง

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ทำการปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ทูเรียน ที่มีผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 118 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากปริมาณน้ำที่เพียงพอและราคาอยู่ในระดับสูง ทำให้เกษตรกรมีการดูแลทุเรียนอย่างดี

2.6.2 ค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อหน่วยลดลง

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L มีค่าใช้จ่ายในการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกรลดลงเฉลี่ย 3,754 บาทต่อไร่ เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ลดลงทั้งข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยข้าวนาปีลดลงเฉลี่ย 846 บาทต่อไร่ และลดลง 453 บาทต่อไร่ ในข้าวนาปรัง

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 มีค่าใช้จ่ายในการผลิตของข้าวนาปีลดลง 37 บาทต่อไร่ โดยสามารถลดค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำลง 111 บาทต่อไร่ ส่วนในการผลิตข้าวนาปรัง เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตลดลง 290 บาทต่อไร่ ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำกว่า 269 บาทต่อไร่

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีค่าใช้จ่ายในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในพื้นที่ลดลง 1,486 บาทต่อไร่

2.6.3 อัตราการใช้ที่ดินทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

โดยใช้อัตราการใช้ที่ดินของเกษตรกรเป็นตัววัดการเปลี่ยนแปลง ในการทำการเกษตรที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการ พบว่า อัตราการใช้ที่ดินในพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 11 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 110 จากเดิม เนื่องจากเกษตรกรทำการผลิตอ้อยโรงงานที่ใช้ที่ดินครั้งเดียวตลอดปี เมื่อเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนมาทำการปลูกข้าวและบางส่วนปลูกผัก ทำให้มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นกว่าก่อนมีโครงการฯ

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

โดยใช้อัตราการใช้ที่ดินของเกษตรกรเป็นตัววัดการเปลี่ยนแปลง ในการทำการเกษตรที่เกิดขึ้นหลังจากมีการดำเนินโครงการฯ พบว่า อัตราการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จากเดิมที่ร้อยละ 185 เป็นร้อยละ 195 จากการมีโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยในการทำการเกษตรของเกษตรกรให้มีความสะดวกมากขึ้น

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรกรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

โดยใช้อัตราการใช้ที่ดินของเกษตรกรเป็นตัววัดการเปลี่ยนแปลง ในการทำการเกษตรที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการฯ พบว่า อัตราการใช้ที่ดินลดลงในอัตราร้อยละ 21 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกไม้ยืนต้นประเภท ยางพารา และปาล์มน้ำมันในพื้นที่ ซึ่งราคาผลผลิตที่เกษตรกรได้รับอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำกว่าทุเรียนที่มีราคาดี ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ทำการปรับเปลี่ยนพื้นที่ถือครองของตนเองมาปลูกทุเรียนมากขึ้น ทำให้อัตราการใช้ที่ดินลดลงในปี นี้ จากเดิมพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรร้อยละ 100 มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อเตรียมการปลูกทุเรียนการใช้ที่ดินจึงลดลงมาอยู่ที่ ร้อยละ 79

2.7 ความยั่งยืน (Sustainability)

2.7.1 การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรกรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรน้ำ และร่วมดูแลระบบชลประทานจากก่อนมีโครงการที่ร้อยละ 25 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 59

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรน้ำและร่วมดูแลระบบชลประทานของเกษตรกร จากก่อนมีโครงการที่ร้อยละ 31 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37 ของเกษตรกรทั้งหมด

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรกรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในเรื่องการวางแผนจัดสรรน้ำ และร่วมดูแลระบบชลประทานจากก่อนมีโครงการที่ร้อยละ 32 ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 24 ของเกษตรกรทั้งหมด เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าการจัดสรรน้ำมีประธานกลุ่มและคณะกรรมการที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการได้ตามที่กลุ่มตกลงร่วมกัน ไม่ต้องไปร่วมบริหารเป็นสมาชิกกลุ่มที่รับน้ำที่ได้รับการจัดสรรตามรอบเวลาที่คณะกรรมการแจ้งทางไลน์เท่านั้น

2.7.2 เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรกรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการที่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต หลังมีโครงการมีเกษตรกรร้อยละ 12 มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต โดยมีการปลูกพืชอื่นสร้างรายได้ระหว่างปีเพิ่มมากขึ้น เช่น พืชผักชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผนการผลิตก่อนมีโครงการร้อยละ 3 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต คือ การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมในแต่ละฤดูการผลิตและระยะเวลาการผลิตให้สอดคล้องกับการจัดสรรน้ำของกลุ่ม

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตก่อนมีโครงการฯ ร้อยละ 11 หลังมีโครงการฯ เหลือเกษตรกรร้อยละ 7 ที่มีส่วนร่วมวางแผนการผลิต เนื่องจากรูปแบบการทำสวนจะเป็นลักษณะเทคนิคส่วนบุคคลที่มีการถ่ายทอดกันมาของแต่ละคน ทำการผลิตตามฤดูกาล ที่มีการดูแลต้น ใบ ดอก ผล จนกระทั่งเก็บเกี่ยว อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี จึงไม่มีความจำเป็นในการร่วมกันวางแผนการผลิต ประกอบกับผลไม่มียาราคาดีทำให้ยังคงผลิตแบบเดิมของแต่ละคน และมีการดูแลในพื้นที่ของแต่ละคนจึงทำให้การวางแผนการผลิตร่วมกันลดลง

2.7.3 ความพึงพอใจของเกษตรกร

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในภาพรวมในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.79 ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.87 ด้านการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.95 และด้านการอบรบบริหารจัดการน้ำ ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนน 4.93

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.61 ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 ด้านการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.73 และด้านการอบรบบริหารจัดการน้ำ ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนน 4.54

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.73 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.61 ด้านการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.63 และด้านการอบรบบริหารจัดการน้ำ ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนน 4.70 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของเกษตรกร

รายการ	ค่าคะแนน	แปลผล
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L		
ความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวม	4.79	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.87	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการใช้ประโยชน์	4.95	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการอบรมบริหารจัดการน้ำ	4.93	พึงพอใจมากที่สุด
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3		
ความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวม	4.61	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.50	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการใช้ประโยชน์	4.73	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการอบรมบริหารจัดการน้ำ	4.54	พึงพอใจมากที่สุด
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์		
ความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวม	4.73	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.61	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการใช้ประโยชน์	4.63	พึงพอใจมากที่สุด
- ด้านการอบรมบริหารจัดการน้ำ	4.70	พึงพอใจมากที่สุด

2.8 การขยายผล (Transportability)

2.8.1 รูปแบบการผลิตที่เหมาะสมตามข้อมูลแผนที่จัดการด้านเกษตรกรรม (Agri-map)

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

การผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ตามข้อมูล Agri-map พบว่า ในพื้นที่ตำบลจรเข้สามพัน ส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ ร้อยละ 48.81 เป็นพื้นที่นาข้าวร้อยละ 13.02 โดยพื้นที่ดอนเกษตรกรจะทำการปลูกอ้อยเป็นหลัก และปลูกข้าวในพื้นที่ลุ่ม โดยตำบลจรเข้สามพันมีพื้นที่ปลูกอ้อยประมาณ 22,090 ไร่ สามารถปรับเปลี่ยนเป็นข้าวได้ 1,023 ไร่ ที่ระดับความเหมาะสมสูง (S_1) จำนวน 299 ไร่ และที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S_2) จำนวน 724 ไร่ ปรับเปลี่ยนปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ 15,060 ไร่ ที่ระดับความเหมาะสมสูง (S_1) จำนวน 12,762 ไร่ และที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S_2) จำนวน 2,297 ไร่

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

ในพื้นที่ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ชุดดินชุดที่ 4 ดินในพื้นที่ราบลุ่ม มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวสูง และพืชที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันคือข้าว พืชที่เหมาะสมตาม Agri-map คือ ข้าว เนื่องจากลักษณะพื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำมากในช่วงฤดูฝนทำให้ไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่นได้ หรือปลูกพืชชนิดอื่นได้ แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้นที่ค่อนข้างสูง

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

การผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ตามข้อมูล Agri-map พบว่า ในพื้นที่ตำบลวังห้ว ส่วนใหญ่ ปลูกไม้ยืนต้น (ยางพารา และปาล์มน้ำมัน) ไร่ละ 58.70 เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล (ทุเรียน มังคุด และเงาะ) ไร่ละ 24.20 โดยพื้นที่ในการปลูกไม้ยืนต้น (ยางพารา และปาล์มน้ำมัน) รวมประมาณ 16,375 ไร่ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนปลูกไม้ผล (ทุเรียน มังคุด และเงาะ) ได้จำนวน 9,204 ไร่ ที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S₂)

2.8.2 รูปแบบการส่งเสริมการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP)

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ไม่มีการส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ เนื่องจากเกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานที่ส่งโรงงานที่มีการส่งเสริมเรื่องความหวานเท่านั้น จึงไม่ได้คำนึงเรื่องมาตรฐาน GAP ในพื้นที่โครงการ

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 ในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐาน GAP แต่ด้วยตลาดรับซื้อผลผลิตไม่ได้ใช้ประโยชน์จากมาตรฐานดังกล่าวเท่าที่ควร ทำให้การดำเนินการไม่ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด และเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะไม่ต่ออายุใบรับรองโดยให้เหตุผลว่าไม่มีความจำเป็น/ไม่ได้ใช้ประโยชน์

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ เกษตรกรมีการดำเนินการผลิตในรูปแบบเกษตร GAP ดีที่เหมาะสมสินค้าทุเรียน มาระยะหนึ่งแล้วจนกระทั่งใบรับรองมาตรฐาน GAP หมดอายุ การใช้ประโยชน์น้อย ทำให้เกษตรกรบางรายไม่ได้ดำเนินการต่ออายุใบอนุญาต ปัจจุบันทางกลุ่มได้เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน ทำให้มีการดำเนินการส่งเสริมการแปลงทุเรียน GAP ขึ้น และในรายที่เคยทำก็จะดำเนินการขอรับรองแปลงใหม่ให้ครบตามจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมแปลงใหญ่

2.8.3 การตรวจสอบย้อนกลับ

มีการดำเนินกิจกรรมนี้ ในพื้นที่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ในปี 2562 ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากเกษตรจังหวัด และสำนักงานจังหวัดระยอง ในการทำระบบ

ตรวจสอบย้อนกลับผลผลิตทุเรียนของเกษตรกร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ที่จะมีการใช้ คิวอาร์ โค้ด (Quick Response Code : QR Code) เพื่อควบคุมคุณภาพผลผลิตตั้งแต่ระดับฟาร์มจนถึงผู้บริโภค

2.8.4 ช่องทางการตลาดที่รองรับผลผลิตในแต่ละทางเลือกในการผลิต

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L ในพื้นที่ มีโรงสีรองรับผลผลิตข้าวที่เกษตรกรผลิต และมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่บ้าน ส่วนสินค้าผักสวนครัว มีพ่อค้ามารวบรวมถึงแหล่ง

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3 ตลาดรองรับผลผลิตในพื้นที่มีโรงรับข้าวเป็นส่วนใหญ่ หากเกษตรกรทำการผลิตสินค้าอื่นจะต้องนำผลผลิตไปจำหน่ายนอกพื้นที่ ซึ่งทำให้มีต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้นด้วย โดยมีโรงสีและบริษัทที่รวบรวมผลผลิตในพื้นที่ 5 แห่ง สามารถรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้และยังมีแหล่งรับซื้อนอกพื้นที่อีกจำนวนมาก

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ มีตลาดรองรับผลผลิตทุเรียนในพื้นที่หลายแห่ง และมีพ่อค้ารวบรวมในพื้นที่ ที่สามารถรองรับผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้ และยังมีโรงงานแปรรูป แหล่งรับซื้อบริเวณข้างเคียง

2.8.5 ทางเลือกที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรวม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L การผลิตสินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ ในพื้นที่โครงการ พบว่า นอกจากสินค้าหลักที่เป็นสินค้าอ้อยโรงงานแล้ว มีเกษตรกรร้อยละ 52.38 มีการปลูกพืชชนิดอื่น ได้แก่ ปลูกข้าว ร้อยละ 58.33 ผักสวนครัวและปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 16.67 เท่ากัน และไม้ผล (มะม่วง) ร้อยละ 8.33 เมื่อสอบถามถึงความต้องการในการปรับเปลี่ยนการผลิต เกษตรกรไม่สนใจในการปรับเปลี่ยนคิดเป็นร้อยละ 61.90 โดยให้เหตุผลว่าสภาพพื้นที่ปลูกสินค้าอื่นไม่ได้ ร้อยละ 46.67 ขาดองค์ความรู้/ประสบการณ์ในการผลิตสินค้าชนิดอื่น ร้อยละ 33.33 ราคาสินค้าใหม่ที่ขายได้สู้สินค้าเดิมไม่ได้ ร้อยละ 13.33 และสินค้าเดิมมีที่ขายแน่นอน ร้อยละ 6.67 ขณะที่เกษตรกรร้อยละ 38.10 ที่สนใจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต โดยร้อยละ 66.66 เปลี่ยนไปปลูกข้าว และร้อยละ 16.67 เปลี่ยนไปปลูกผักสวนครัวและไม้ผลเท่ากัน

การตลาดจำหน่ายสินค้าที่จะทำการปรับเปลี่ยนมีตลาดรองรับผลผลิต ร้อยละ 71.43 โดยร้อยละ 40.00 มีโรงสีข้าวในพื้นที่ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ ร้อยละ 40.00 และคาดว่าจะแปรรูปเพื่อจำหน่ายเอง โดยเกษตรกรเห็นว่าได้รับรายได้ที่ดีกว่าการผลิตสินค้าเดิม ร้อยละ 85.71 โดยมีรายได้ดีกว่า 2,233 บาทต่อไร่ ส่วนที่เหลือเกษตรกรคิดว่ามีรายได้พอ ๆ กัน

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

จากการสอบถามเกษตรกรในพื้นที่ พบว่า มีเกษตรกรเคยปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาข้าวไปทำสวนผลไม้ และปลูกผัก 1 - 2 ราย แต่ต้องลงทุนสูงในการปรับพื้นที่ โดยการยกร่องแปลงให้พื้นระดับน้ำในฤดูน้ำหลาก โดยหลังจากมีการปรับเปลี่ยนไปสักระยะ ผลที่ได้คือ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรทั้งในเรื่องผลผลิต และด้านการตลาดที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่ราคาที่ไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรรายอื่นไม่มีการปรับเปลี่ยนในปัจจุบัน โดยเกษตรกรร้อยละ 86.67 ไม่สนใจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่น้ำลุ่มทำอย่างอื่นไม่ได้ การปลูกข้าวมีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่แน่นอนร้อยละ 28.95 ขาดองค์ความรู้/ประสบการณ์ในการผลิตสินค้าชนิดอื่น ร้อยละ 26.32 และอื่น ๆ ร้อยละ 13.15 ได้แก่ รายได้สู้สินค้าเดิมไม่ได้ อายุมากแล้วจะเปลี่ยนไปทำเกษตรอย่างอื่นไม่ได้

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

การผลิตสินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ ในพื้นที่โครงการ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 12.50 ที่ทำการปรับเปลี่ยนจากไม้ยืนต้น (ยางพารา/ปาล์มน้ำมัน) เป็นไม้ผล (ทุเรียน/ขนุน) ส่วนเกษตรกรร้อยละ 87.50 ไม่ปรับเปลี่ยน เพราะทำสวนมาเป็นเวลานานแล้ว เกษตรกรที่สนใจในการปรับเปลี่ยนไปปลูกไม้ผลประเภททุเรียน ร้อยละ 66.67 และขนุน ร้อยละ 33.33 เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มราคาอยู่ในระดับที่ดี

2.8.6 หน่วยงานบูรณาการในพื้นที่

มีการบูรณาการในพื้นที่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานที่ดำเนินงานร่วมกัน หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งการสนับสนุนด้านน้ำเพื่อการผลิต และหน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนด้านการผลิต การตลาด และการตรวจสอบย้อนกลับ ได้แก่ สำนักงานจังหวัด หน่วยงานส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2.8.7 เทคโนโลยี/ นวัตกรรมในการผลิตที่เหมาะสม

1) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง คลอง 4L-5L-2L

ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่/นวัตกรรมที่ช่วยให้การผลิตดีขึ้นกว่าเดิม เกษตรกรทุกรายไม่มีความสนใจในเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเกษตรกรร้อยละ 73.91 เห็นว่าไม่มีความจำเป็น บางรายขาดเงินทุน ร้อยละ 21.74 และขาดความรู้ ร้อยละ 4.35

2) การจัดรูปที่ดิน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ส่วนที่ 3

ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่/นวัตกรรมที่ช่วยให้การผลิตดีขึ้นกว่าเดิม เกษตรกรร้อยละ 3.33 มีความสนใจในเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) ในการฉีดพ่นสารเคมี หวานปุ๋ยเคมี และการใช้รถไถนาไร้คนขับ เป็นต้น โดยเกษตรกรร้อยละ 96.67 เห็นว่าไม่มีความจำเป็น เนื่องจากเห็นว่าในการผลิตข้าวในปัจจุบันเทคโนโลยีที่ใช้อยู่มีความเพียงพอต่อการผลิตอยู่แล้ว

3) การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์

การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่มีในพื้นที่เพื่อการผลิตที่ดีขึ้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 12.50 ที่มีความสนใจ ในเครื่องพ่นยาแอร์ บัส (AIR Bus) และการผลิตที่ตรวจสอบย้อนกลับได้ด้วยการใช้ คิวอาร์ โค้ด (QR Code) เกษตรกรร้อยละ 87.50 ไม่สนใจเทคโนโลยีใหม่ โดยทุกรายให้เหตุผลว่าเทคโนโลยีการผลิตที่มีอยู่เพียงพอต่อการผลิตในปัจจุบันแล้ว และร้อยละ 6.67 เห็นว่าราคาของเทคโนโลยีค่อนข้างสูงและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่การใช้งานอีกด้วย

3. ข้อค้นพบ

3.1 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ ขึ้นอยู่กับราคาสินค้าที่เกษตรกรผลิตอยู่เป็นปัจจัยหลัก ในปี 2562 ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับมีปริมาณที่เพียงพอ แต่ราคาผลผลิตอ้อยตกต่ำลงส่งผลกระทบต่อรายได้รวมของเกษตรกรที่ได้รายได้เพียงปีละครั้ง

3.2 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ สภาพพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าว และเกษตรกรคุ้นเคยกับการผลิตข้าว ทำให้ไม่มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตในพื้นที่ พื้นที่โครงการอยู่ช่วงปลายของคลองส่งน้ำทำให้ได้รับน้ำล่าช้า เกษตรกรจึงต้องอาศัยน้ำจากคลองระบายน้ำ จึงทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำ เพื่อปลูกให้ทันช่วงเวลาที่เหมาะสม

3.3 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ จากปัญหาราคายางพารา/ปาล์มน้ำมันที่อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร และราคาผลผลิตพืชทดแทนประเภทไม้ผลที่อยู่ในระดับสูง ทำให้เกษตรกรเริ่มดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาปลูกไม้ผลมากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสองพี่น้อง เป็นพื้นที่ลุ่มและมีปริมาณน้ำเพียงพอในการผลิตข้าว เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนไปผลิตข้าวหรือพืชอายุสั้น เพื่อสร้างรายได้ระหว่างปี ส่วนพื้นที่ตอนที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ที่เป็นทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า

4.2 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ต้องมีการประสานงานระหว่างโครงการส่งน้ำฯ กับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตั้งอยู่ระหว่างคลองส่งน้ำ เพื่อวางแผนการจัดสรรน้ำให้มีการกระจายการใช้ที่เหมาะสมให้เกษตรกรในโครงการที่อยู่ท้ายน้ำได้ใช้น้ำ และใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4.3 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ทางโครงการส่งน้ำฯ ต้องมีการเพิ่มปริมาณการส่งน้ำให้เพียงพอ เพื่อรองรับการขยายจุดจ่ายน้ำที่เพิ่มขึ้น และปริมาณความต้องการน้ำที่เพิ่มขึ้นจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม้ยืนต้นเป็นไม้ผลมากขึ้นในพื้นที่โครงการ